

Tieteen peruspilareita kaatamassa

Mitä häittää siitä olisi, jos joku valehtelisi hyvän, ja kristillisen kirkon edun puolesta. Pakon aiheuttama, käytännöllinen ja auttava valhe sellainen valhe ei olisi Jumalaa vastaan. Hän hyväksyisi sellaisen.
— Martti Luther (Bok 1978)

biologi **Charles Darwin** julkaisi kirjansa *Lajien synty* vuonna 1859. Teos ansaitsee mielestäni tulla mainituksi **Isaac Newtonin Principian** rinnalla eräänä merkittävimpänä tieteellisenä kirjana. Evoluutioteoriaa ensi kertaa käsitelleen kehityshistorian sivuilla satoja vuosia aiemmin eläneen filosofi **David Humen** sekulaarit ajatukset saivat lopulta järkevän pohjan. Hume oli pohtinut esseissään jumalan olemassaoloa, mutta päätenyt siihen, ettei hän voinut tarjota muuta mallia elämän synnylle.

Uskonnon ajatus on muuttunut sitten Darwinin päivien, ainakin useimmille. Harva pitää Raamattua kirjaimellisena totuutena, ja jumalasta on tullut transsendentaalinen metafyyminen olento, **Platonin** ideoiden kaltainen käsitteellistämistapa. Näin tiede ja uskonto eivät ole käytännössä ristiriidassa. Tiede perustuu todellisuuden havaitsemiseen, jumaluudet uskomiin. Kahden kiistakumppaneina nähdyn ryhmän välille on kasvanut hedelmällinen yhteistyö, joka on kulminoitunut muun muassa yhteiseen vetoomukseen ympäristön puolesta (Sagan 1997, s.136).

Joillekin fundamentalistisille liikkeille ajatus Raamattua kirjaimellisesta tulkinnasta on kuitenkin jäänyt perustavaksi lähtökohdaksi maailmankuvalle. ”Tieteellinen” kreationismi eli luomisoppi vaanii yhä biologiaa ja samalla geologiaa, fysiikkaa, kemiaa ja muita tieteenaloja. Darwinin teoria kehitysoista on, kuten edesmenenyt tähtitieteilijä **Carl Sagan** sitä kuvaa (Sagan 1996, s. 252), voimakas yhdistävä ajatus biologian kentällä, ja perustava lähtökohta myös muissa tieteissä, astronomiasta antropologiaan.

Kreationismin historia on huomattavasti evoluutiota pidempi; harva epäili jumalan luomistyötä ennen Darwinia, ja jokaisella kansalla on ollut omanlaiset syntymytologiensa (Shermer, s. 129). *Lajien synnyn* julkaisemista seuraavina

vuosina darwinismi levisi myös Yhdysvaltojen biologien piiriin. Esimerkiksi vuonna 1880 kristillinen lehti *The Observer* ei kyennyt nimeämään edes kolmea vaikutusvaltaista tiedemiestä, jotka eivät olisi olleet evolutionisteja (Weston). Kehitysoppi hyväksyttiin laajalti myös eri uskontokuntien keskuudessa, eikä luomisoppi saanut kannatusta ennen kuin vasta ensimmäisen maailmansodan jälkeisinä vuosina.

Yhdysvalloissa 1920-luvulla vastahyökkäyksen evolutionisteja vastaan käynnisti **William Jennings Bryan**, jonka vahva uskomus oli, että maailmansodan aloittivat darwinistit, eivät suinkaan itävaltalaiset (Weston). Evoluution moraalista pahuutta vastaan käydystä kiivaasta kampanjoinnista seurasi vuonna 1925 säädetty Butler Act, jossa säädettiin rikolliseksi opettaa teorioita, jotka kieltävät Raamatun luomiskertomuksen ja jotka opettavat, että ihminen on peräisin alemmista elämänmuodoista (Gould, s. 264). Bryanin kiivaasta yrityksestä huolimatta luomisoppi ei saavuttanut muita voittoja.

Käytäntöön Butler Actia sovellettiin oikeudenkäynnissä 1925, jossa sijaisopettaja **John T. Scopes** tuomittiin evoluution opettamisesta sadan dollarin sakkoihin. Tennesseessä laki kuitenkin esti yli viidenkymmenen dollarin sakkorangaistuksen langettamisen ilman valamiehistöä, joten tuomio peruttiin. Vetoaminen korkeimpaan oikeuteen oli tällöin mahdotonta. Vaikka päällepäin koko Scopesin tapaus vaikuttaa evolutionistien voitolta, tuli evoluutiosta aihe, josta vaiettiin visusti (Shermer, s. 159).

Bryan kuoli pian Scopesin oikeudenkäynnin jälkeen, eikä liike pysynyt koossa ilman johtajaansa. Seuraavan reilun kolmenkymmenen vuoden ajan biologian opetus Yhdysvalloissa eli Butler Actin myötä omaa keskiaikaansa.

Neuvostoliiton Sputnik herätti renessanssin opetussuunnitelmassa. Yhdysvalloissa ymmärrettiin viimein, että luonnon salaisuuksia ei voida monopolisoida (Shermer, s.158). Uusi luomisopin vastaisku oli maltillisempi; kreationismille vaadittiin tasavertaista asemaa evoluution kanssa. Yhdysvaltain perustuslaki kuitenkin kieltää uskonnollisen materiaalin opettamisen kouluissa, eikä kehitysoppia rajoitettavia lakeja voitu hyväksyä sananvapauteen vedoten.

Tästä on seurannut nykypäivään asti jatkunut luomistieteen esiinmarssi Yhdysvalloissa. **Ronald Reaganin** (Weston) ja muiden vahvojen poliittisten hahmojen tukemana liike on käynyt oikeutta evolutionisteja vastaan saadakseen aatteleen yhtäläiset oikeudet darwinismin kanssa. Vuonna 1987 Yhdysvaltain korkein oikeus päätti pitkällisen oikeusprosessin seurauksena, että luomistiede kuuluu uskonnon piiriin ja on siksi sopimaton biologian opetukseen.

Eräs nykypäivän aktiivisista kreationismin vastaisista taistelijoista on biologi **Richard Dawkins**, joka on muun muassa *Sokeassa kellosepässä* ottanut kantaa evoluution ja uskonnon suhteeseen (Dawkins, 1986, s. 287).

Vahinko ehti tapahtua

Vaikka tilanne periaatteessa näyttää hyvältä, on kampanjointi evoluutiota vastaan yhä kiivasta. Yhdysvaltalaisen uskomuksia mittavassa vuonna 1993 tehdyssä gallup-kyselyssä 48 prosenttia kansalaisista uskoo raamatullisen luomiskertomuksen olevan tarkka kuvaus maailman synnystä (Saurta, s.185). Aiempi tutkimus vuodelta 1991 kertoo 47 prosentin pitävän Mooseksen 1. kirjaa totuutena. Samassa gallupissa 40 prosenttia uskoi, että jumala on ohjannut evoluution prosessia luodakseen ihmiset.

Mielipidemittausten mukaan lähes sata prosenttia Yhdysvaltalain tiedemiehistä pitää tiukan naturalistista darwinismia elämän oikeana syntyteorian, mutta tämän näkemyksen jakaa vain 9 prosenttia yhdysvaltalaisista (Shermer, s. 156).

Kielteinen suhtautuminen darwinismiin näkyy useissa ihmistieteissä. Humanismi halutaan

pelastaa kehitysopilta, jonka nähdään edustavan lähes hitlermäistä rotuoppia ja julmaa olemassaolon taistelua.

Yhtälailla humanististen kuin luonnontieteidenkin kannalta evoluution kiistäminen ja hylkääminen on vahingollinen lähtökohta. Kiistämättömän todistusaineiston edessä olisi toivotavaa, että alalla saavutettu informaatio hyödyttäisi myös muita tieteenaloja. Filosofisen etiikan ja yhteiskuntatieteiden kannalta niin Dawkinsin kuin **Frans de Waalin** esittämät ajatukset ihmisten käyttäytymisen kehittymisestä avaavat kiehtovia uusia polkuja.

Tieteiden eteneminen tapahtuu uuden tiedon keräämisen kautta, sekä siten, että olemassaolevaa tietoa sovelletaan uusille alueille. Evoluutioteoria ei ole yksinäinen saari, vaan tie sälle ihmislajin, ja koko maailman elämän historiaan. Siinä vaiheessa kun erityistieteet hylkäävät toisensa, ollaan hajottamassa tärkeää perustaa, jolle koko tähänastinen edistys rakentuu.

Kirjallisuutta:

Sissela Bok, *Lying: Moral Choice in Public and Private Life*, Pantheon Books, 1978

Richard Dawkins, *The Blind Watchmaker* (Sokea kellosepä), Longman, 1986

Stephen Jay Gould, *Hens Teeth and Horses Toes*, Norton, 1983

Carl Sagan, *Billions and Billions*, Random House, 1997

Carl Sagan, *The Demon-Haunted World*, Headline, 1996

Anssi Saurta, *Paholaisen asianajajan paluu* (Kreationismi – Pyhä sota tiedettä vastaan), 1997

Michael Shermer, *Why People Believe Weird Things*, W.H. Freeman, 1997

Gregory Weston, *Volttaire, Sputnik and Creationism*.

www.geocities.com/Athens/Aegean/2308/create.html

KIRJOITTAJA ON 18-VUOTIAS
TAMPERELAINEN OPISKELIJA

Skeptikko eduskuntaan!

Nils Mustelin

Skepsiksen ex-puheenjohtaja ja kunniajäsen

Kotisivu: www.dlc.fi/~mustelin

RKP • HELSINKI • 138